

Als leerkracht kun je de motor achter
de motivatie van je leerlingen zijn

Van succeservaring naar motivatie

Je herkent het vast: leerlingen die zodra jij met je les wilt beginnen, roepen ‘Oh nee... gaan we dit nu alwéér doen?’. Vinden je leerlingen het écht saai? Of vinden ze het stiekem te makkelijk of te moeilijk?

TEKST **JUDITH FLUX, PETRA BUNNIK EN ANIKA EMBRECHTS** | FOTO'S **VINCENT VAN DEN HOOGEN**

In dit artikel geven we je inzicht in de invloed die jij hebt op het stimuleren van de motivatie van leerlingen in je klas. Allereerst is er aandacht voor ‘het nut zien’ als strategie om motivatie te activeren. Motivatie komt niet altijd vanzelf, daar kun je leerlingen in ondersteunen door ze succeservaringen te laten opdoen. We geven je

handvatten om hier samen met je leerlingen aan te werken.

MOTIVATIE STIMULEREN EN ACTIVEREN

Uit onderzoek (de Boer et al., 2012) blijkt dat jezelf vertrouwen, jezelf motiveren en het nut zien drie effectieve manieren zijn om motivatie te stimuleren en activeren.

Onderstaand kader geeft inzicht in de vaardigheden die leerlingen nodig hebben om het leren zo soepel mogelijk te laten verlopen. Dit is een proces dat je samen aangaat en waarbij je leerlingen in eerste instantie afhankelijk zijn van hoe jij dit aanbiedt, expliciet maakt en voordoet (Zimmerman, 2002).

De 14 meest effectieve leerstrategieën

De drie aspecten om motivatie te stimuleren en activeren, zijn onderdeel van een groter ‘raamwerk’ met de veertien meest effectieve leerstrategieën. Leerstrategieën zijn strategieën die je bewust inzet om het leren zo soepel mogelijk te laten verlopen (Dijkstra et al., 2019) en daarmee succeservaringen te bevorderen.

In de tabel hieronder is het overzicht van deze leerstrategieën te zien. De vijf domeinen staan niet los van elkaar: leerstrategieën kunnen elkaar onderling versterken.

In Praktijk, vanaf pagina 21, vind je extra tips en lesideeën om verder te werken aan motivatie en succeservaringen met de leerlingen in jouw klas.

Cognitieve vaardigheden	Metacognitieve vaardigheden	Organisatie vaardigheden	Metacognitieve kennis
Herhalen	Vooruitkijken	Jezelf organiseren	Jezelf kennen
Verdiepen	Bijhouden	De ander organiseren	Overzien
Structureren	Terugkijken	De omgeving organiseren	
MOTIVATIE			
Het nut zien	Jezelf vertrouwen		Jezelf motiveren

Leerlingen die veel
succeservaringen opdoen,
blijken veel meer
betrokken bij de les

Uit onderzoek (Vu et al., 2022) blijkt dat succeservaringen gegarandeerd leiden tot meer motivatie, terwijl motivatie alleen geen garantie is voor succes. Er wordt vaak gesproken over extrinsieke en intrinsieke motivatie en hoe intrinsieke motivatie zo belangrijk is om tot leren te komen. Daarbij wordt de zelf-determinatie-theorie 'relatie, competentie, autonomie' van Ryan en Deci (2000) aangehaald. Maar zo zwart-wit is het niet. Als leerkrachten zouden we allemaal willen dat onze leerlingen af en toe iets meer motivatie kunnen opbrengen om actief mee te doen in de les. Wat kunnen we doen om hier samen aan te werken?

HET NUT ZIEN

Als je niet weet wat het nut is van wat je leert, dan is het ook lastig om jezelf hiervoor te motiveren. Daarom is het goed om hier vóór, tijdens en na je les bij stil te staan. Maar wat is dat nou precies, het nut zien? Het nut zien betekent: het verkrijgen van inzicht in de waarde van de leerstof of een leertaak en dat gebruiken om jezelf te motiveren (Dijkstra et al., 2019). Met andere woorden: je helpt je leerlingen door te bespreken waarom bepaalde stof belangrijk is en wat ze er later mee kunnen doen. Waar is het voor nodig? Hoe past het in het grotere plaatje?

Eén van de makkelijkste manieren is om de leerlijnen van je leerjaar (en eventuele volgende leerjaren) visueel te maken voor de leerlingen. Hang ze op in je klas, maak de doelen helder en meetbaar en bespreek ze met elkaar. *'Hé, we gaan aan de slag met de tafels. Waarom is dat ook alweer belangrijk? Wat kunnen we straks, als we de tafelsommen goed beheersen? Dan kunnen we ook goed leren delen. En later zijn tafels belangrijk bij de breuken, verhoudingen en procenten. We moeten ze dus goed leren, zodat we ze later goed kunnen gebruiken. Hoe beter we zijn in de tafelsommen, hoe makkelijker en sneller we er straks mee kunnen rekenen'.*

SUCCESESVARINGEN

Naast het nut inzien van een taak of opdracht, is er nog iets dat heel belangrijk is om gemotiveerd en dus geactiveerd te blijven: succeservaringen (Vu et al., 2022). Leerlingen die veel succeservaringen opdoen, blijken veel meer betrokken bij de les of het onderwerp waar ze mee bezig zijn. Deze leerlingen zijn geneigd om met meer zelfvertrouwen met nieuwe taken te starten en laten daarin meer doorzettingsvermogen zien. Ook weten ze zichzelf vaker te motiveren op het moment dat een taak uitdagender is, meer inspanning kost of wanneer ze niet weten of ze de taak succesvol kunnen afronden.

ZELF KIEZEN

Een manier om al je leerlingen tijdens het activeren van de voorkennis succeservaringen te laten opdoen, is starten met een keuzeopdracht op het bord. Door zo'n opdracht op drie gedifferentieerde niveaus aan te bieden

en de leerlingen te laten kiezen welke opdracht ze maken, vergroot je de kans op succeservaringen. Bij een spellingles over woorden die met /au/ geschreven worden, zet je hiervoor de volgende keuze-opdrachten op het bord:

- Schrijf vijf woorden met /au/ op je wisbordje.
- Schrijf vijf samenstellingen op je wisbordje waarin de /au/ zit.
- Bedenk een kloppende zin met zoveel mogelijk woorden met /au/ en schrijf deze op je wisbordje.

Het zelf kunnen kiezen voor één of meerdere opdrachten tijdens het ophalen van voorkennis zorgt voor een extra motivatieboost. Die succeservaringen helpen leerlingen om zichzelf te leren vertrouwen. En dat zelfvertrouwen helpt hen weer om zichzelf te kunnen motiveren bij nieuwe taken en leerstof.

HET NUT VAN ZELF NAKIJKEN

Wie kijkt het werk van de leerlingen in jouw groep na? En wat is het nut van nakijken? Als leerlingen tijdens de instructie met een nieuw leerdoel oefenen, laten ze tijdens de

zelfstandige verwerking zien of ze ook zelfstandig aan het leerdoel kunnen werken. Door hen het gemaakte werk zelf te laten nakijken, reflecteren ze op hun werk. Ze kunnen dus ook zelf controleren of ze het nieuwe doel begrepen hebben. Nakijken is echter niet iets wat leerlingen direct zelfstandig onder de knie hebben, dat moeten ze leren. Jij modelleert daarom hoe jouw leerlingen hun eigen werk na moeten kijken.

Stap 1: Check eerst of je alle opdrachten hebt gemaakt.

Stap 2: Loop naar de nakijkplek en kijk je werk na met een andere kleur pen of potlood.

Stap 3: Eventuele gemaakte foutjes onderstreep je en verbeter je op je eigen werkplek.

Zo leer je jouw leerlingen het nut van het nakijken van hun werk. *'We hebben vandaag iets nieuws geleerd waarmee je hebt geoefend. Door je werk na te kijken, kom je erachter of je begrijpt wat we vandaag hebben geleerd.'*

Het zelf kunnen
kiezen voor een
opdracht zorgt voor een
extra motivatieboost

De leerling is nog in grote mate afhankelijk van jou om zich deze vaardigheden eigen te maken. Leerlingen zullen aan het eind van de basisschool echt nog niet uit-ontwikkeld zijn (Van Doorn, 2024). De manier waarop jij het samen met de leerlingen doet, bepaalt. Het helpt om leerlingen zoveel mogelijk mee te nemen in hoe je nu

precies leert, wat hen daarbij kan helpen en hoe leren werkt. Dit kan ook helpen om het nut van bepaalde oefeningen en lesstof helder te krijgen. En dan zijn we weer bij waar we begonnen: motivatie. Onderzoek (de Boer et al., 2012) toont aan dat hoe duidelijker het nut is en hoe meer vertrouwen een leerling erin heeft dat hij het eindresultaat gaat halen, hoe gemotiveerder de leerling is. Je kunt hier nog meer over teruglezen in het artikel 'Stimuleer het lerende brein' op jsw.nl.

NIET VANZELF

In dit artikel heb je alles kunnen lezen over verschillende vormen van motivatie en hoe je deze kunt activeren. Motivatie neemt toe als leerlingen het nut zien van taken of opdrachten en als ze kunnen vertrouwen op succeservaringen. Er is dus niks mis met verschillende vormen van motivatie, ook niet met de extrinsieke vormen. Er is altijd wel een taak die meer moeite kost om aan te beginnen, omdat je de motivatie niet kunt vinden of omdat je niet weet of het je gaat lukken. Dat is nu juist onderdeel van het leerproces en des te belangrijker om met leerlingen te bespreken: leren kost moeite, het komt niet vanzelf.

De literatuurlijst is te vinden
op jsw.nl/artikelen

PETRA BUNNIK, ANIKA EMBRECHTS EN JUDITH FLUX

zijn onderwijsadviseurs bij
onder andere 'Strategie
voor Leren' (strategie-
voorleren.nl) en verzorgen
trainingen in het primair
en vervolgonderwijs.

Feiten & labels over motivatie

Waar	Niet waar
Motivatie wordt versterkt als je het nut inziet van een taak of opdracht	Alles moet leuk zijn of alles maar 'leuk maken' voor leerlingen
Leerlingen kunnen succeservaringen benutten om zichzelf te motiveren	Alleen maar doen wat je leuk vindt
Leerlingen kunnen succeservaringen benutten om doorzettingsvermogen te ontwikkelen	Motivatie heb je nou eenmaal of niet
Motivatie kun je veranderen door manieren te bedenken om jezelf te motiveren	Als je het maar heel graag wilt, dan lukt het altijd